

OCENĘ NIEDOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCĄ otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

A. Czytanie utworów literackich:

- *rozumie podstawy podziału literatury na epoki;
- *wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od baroku do romantyzmu; z pomocą nauczyciela
- *na ogół trafnie sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach;
- *rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną i fantastyczną; rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz odę, dramat romantyczny;
- *rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe, leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię);
- *przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- *rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor, tragizm, patos;
- *na poziomie ogólnym rozumie pojęcie groteski;
- *zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego;
- *na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów barokowych, oświeceniowych i romantycznych;
- *na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;
- *rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy, np. ojczyzna, artysta – wieszcz, cierpienie, miłość;
- *z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej;
- *podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów;
- *przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;
- *z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;
- *rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne, np. dobro, piękno, prawda, miłość; i narodowe, np. tradycja;

B. Odbiór tekstów kultury:

- *potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów;
- *przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- *potrafi scharakteryzować główne prądy filozoficzne epoki: racjonalizm, empiryzm, historiozofię, idealizm romantyczny;
- *zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury;
- *z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe.

A. Gramatyka języka polskiego

- *przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i

składni do analizy i interpretacji tekstów oraz podczas tworzenia własnych wypowiedzi;

* z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych.

B. Źródnicowanie języka.

* na poziomie ogólnym potrafi określić znaczenie zapożyczeń w tekście;

* zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje i aforyzmy;

* rozpoznaje rodzaje stylizacji (kolokwializacja);

* częściowo rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym.

C. Komunikacja językowa i kultura języka.

* potrafi wymienić wybrane funkcje tekstu;

* rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (przemilczenia, niedopowiedzenia);

* stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe, stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;

* na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.

D. Ortografia i interpunkcja.

* stosuje podstawowe zasady ortografii poznane w szkole podstawowej;

* wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych).

III. Tworzenie wypowiedzi.

A. Elementy retoryki.

* przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej;

* próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;

* na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

* przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne: powtórzenie, anafora, epifora, pytanie retoryczne, apostrofa, wyliczenie, wykrzyknienie;

* potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej.

B. Mówienie i pisanie.

* zajmuje stanowisko w danej sprawie, ale nie zawsze potrafi je uzasadnić;

* zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata;

* przy pomocy nauczyciela formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje, uzasadnia, komentuje;

* z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca, referat, artykuł, streszczenie;

* z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy;

* z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;

* próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;

* wygłasza mowę, popełniając błędy, które nie zakłócają komunikatywności;

* z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

* zna zasady poprawności językowej i stylistycznej i próbuje je stosować w tworzeniu własnego tekstu;

- * wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.

IV. Samokształcenie.

- * potrafi uczyć się samodzielnie;
- * próbuje porządkować informacje; w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia;
- * próbuje stosować odpowiednie cytaty w swoich wypowiedziach;
- * gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego;
- * w nieznacznym stopniu wykorzystuje do nauki słowniki i środki multimedialne.

OCENĘ DOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

A. Czytanie utworów literackich.

- * rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną, fantastyczną i symboliczną;
- * rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej ;
- * rozpoznaje w tekście literackim środki znaczeniowe, wersyfikacyjne, próbuje określić ich funkcje w utworze literackim;
- * interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- * rozpoznaje w tekstach literackich: ironię, komizm, tragizm, humor, patos;
- * wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (barokowych, oświeceniowych, romantycznych); rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- * rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim świata przedstawionego, narracji, sytuacji lirycznej; dokonuje próby ich interpretacji i wartościowania;
- * rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu; rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (Sarmata, ojczyzna, bunt, miłość, cierpienie, rewolucja);
- * potrafi posłużyć się wiedzą o tekstach poznanych w szkole podstawowej;
- * porównuje utwory literackie lub ich fragmenty; dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach;
- * przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;
- * wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;
- * rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. dobro, piękno, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, i narodowe, np. tradycja, patriotyzm.

B. Odbiór tekstów kultury.

- * przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów w stopniu umożliwiającym funkcjonalne ich wykorzystanie podczas lekcji i w samodzielnej pracy;
- * odczytuje sens utworu, jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- * rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie);
- * charakteryzuje główne prądy filozoficzne: racjonalizm, empiryzm, historiozofię, romantyczny idealizm oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- * odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- * odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe.

A. Gramatyka języka polskiego.

- * potrafi wykorzystać zdania złożone podrzędnie do budowania wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym;
- * rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmienić znaczenie wypowiedzi.

B. Zróżnicowanie języka.

- * rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; * zna i rozumie biblizmy i mitologizmy obecne w literaturze omawianych epok;
- * rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna) oraz określa ich funkcje w tekście;
- * rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym.

C. Komunikacja językowa i kultura języka.

- * rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- * rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi;
- * stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- * stosuje zasady etyki wypowiedzi;
- * w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji.

D. Ortografia i interpunkcja.

- * tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego.

III. Tworzenie wypowiedzi.

A. Elementy retoryki.

- * formułuje tezy i argumenty w samodzielnie stworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej;
- * wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- * rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa)
- * zna podstawowe środki retoryczne;
- * rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne);
- * rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach.

B. Mówienie i pisanie.

- * zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie;
- * budując wypowiedź, określa jej cel, adresata i funkcję, którą ma spełnić;
- * dostrzega przejawy agresji językowej;
- * formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- * tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- * interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów.;
- * wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad własnym tekstem.

IV. Samokształcenie.

- * pracuje samodzielnie;
- * przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (plakat, referat, prezentacja);
- * porządkuje informacje w problemowe całości, np. wg epoki literackiej, autora, utworu, motywu;
- * korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- * wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

- * wykorzystuje multimedialne źródła informacji; właściwie posługuje się słownikami języka polskiego;
- * gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz pracy w domu.

OCENĘ DOBRĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną i dodatkowo:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

A. Czytanie utworów literackich.

- * rozumie pojęcie genealogii;
- * rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną i fantastyczną i określa ich cechy w utworach;
- * rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście;
- * rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok oraz tekstach będących do nich nawiązaniem;
- * rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. sarmatyzmem, kontrreformacją, konceptyzmem, dydaktyzmem, ludowością, orientalizmem, mesjanizmem) i poddaje ją refleksji;
- * porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- * przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- * wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny.

B. Odbiór tekstów kultury.

- * przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- * analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- * rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach;
- * odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- * odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

II. Kształcenie językowe.

A. Gramatyka języka polskiego.

- * wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- * rozpoznaje funkcje zdań wielokrotnie złożonych w tekście, wykorzystuje te zdania w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- * rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi.

B. Zróżnicowanie języka.

- * zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- * odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od

potocznego.

C. Komunikacja językowa i kultura języka.

- * dba o jasność i precyzję komunikatu;
- * odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego;
- * wartościuje wypowiedzi językowe, stosując właściwe kryteria.

D. Ortografia i interpunkcja.

- * wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi.

A. Elementy retoryki.

- * wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę;
- * odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- * rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym.

B. Mówienie i pisanie.

- * buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- * tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym;
- * sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- * przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- * stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu;
- * dokonuje korekty własnego tekstu.

IV. Samokształcenie.

- * syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- * dokonuje selekcji źródeł;
- * w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;
- * w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi);
- * przygotowując się do zajęć, wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny.

OCENĘ BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą i dodatkowo:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

A. Czytanie utworów literackich.

- * wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- * rozpoznaje groteskę w tekstach omawianych epok oraz tekstach będących nawiązaniami; określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- * przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- * trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla

budowania własnego systemu wartości.

B. Odbiór tekstów kultury.

- * odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte;
- * wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- * na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

II. Kształcenie językowe.

A. Gramatyka języka polskiego.

- * rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

B. Zróżnicowanie języka.

- * dokładnie określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny.

III. Tworzenie wypowiedzi.

A. Elementy retoryki.

- * wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- * rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach.

B. Mówienie i pisanie.

- * tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi;
- * w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów.

IV. Samokształcenie.

- * rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- * porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- * sporządza bazę danych;
- * wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

A. Czytanie utworów literackich.

- * wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wykraczających poza podstawę programową;
- * wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne.

B. Odbiór tekstów kultury.

- * odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przenośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych dziedzin sztuki i różnych epok;
- * szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

II. Kształcenie językowe.

A. Zróżnicowanie języka.

- * świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego;
- * samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku.

B. Komunikacja językowa i kultura języka.

- * świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka;
- * wyczerpująco charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

III. Tworzenie wypowiedzi.**A. Mówienie i pisanie.**

- * tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością i wartościami artystycznymi;
- * rozwija swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne);
- * wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację).

IV. Samokształcenie.

- * rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych;
- * szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą.